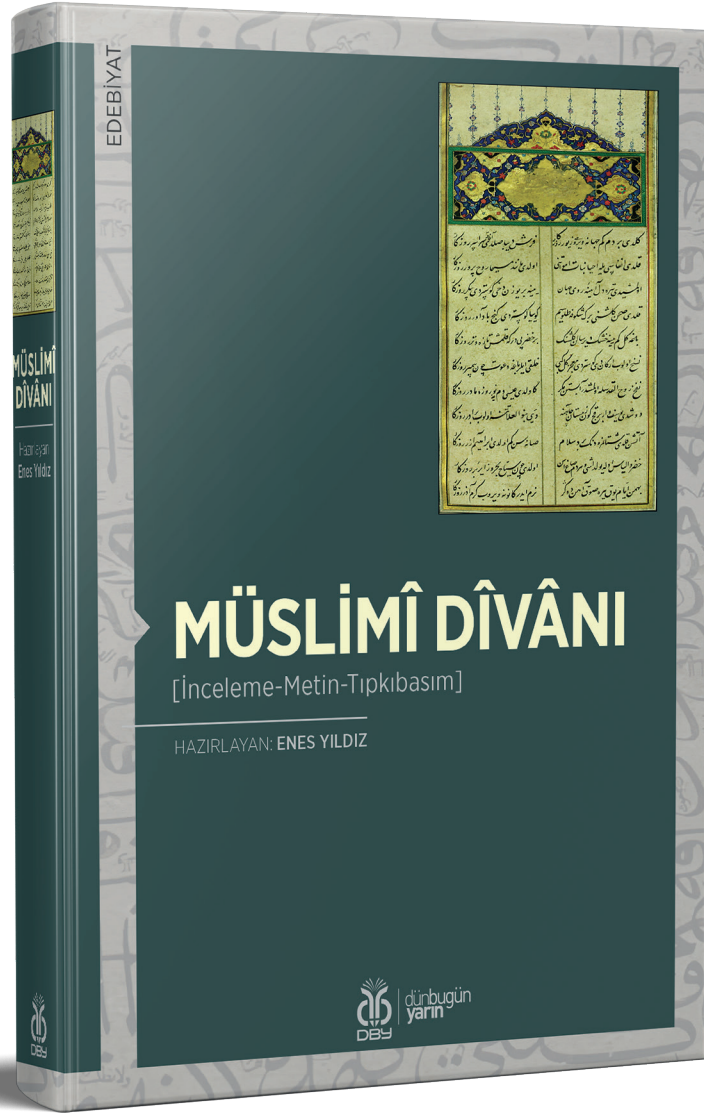

MÜSLİMÎ DÎVÂNÎ

[İnceleme-Metin-Tıpkıbasım]

HAZIRLAYAN: ENES YILDIZ

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 163
Edebiyat: 70

ISBN 978-625-7438-99-5
Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: İstanbul, 2021

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Hazırlayan: Enes Yıldız

Editör: Haluk Gökalp

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Birlik Ozalit
(Sertifika No: 20179)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Müslimî Dîvân: İnceleme-Metin-Tıpkıbasım

Hazırlayan: Enes Yıldız (Dr.); Editör: Haluk Gökalp (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

410 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 163)

ISBN 978-625-7438-99-5

1- Edebiyat 2- Divan

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu - Fatih / İstanbul
Tel.: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar.....	14
Ön Söz.....	15

BÖLÜM I XVI. YÜZYIL SİYASİ, SOSYO-KÜLTÜREL VE EDEBÎ DURUM

1. Siyasi ve Sosyo-Kültürel Durum.....	19
2. Edebî Durum.....	23

BÖLÜM II MÜSLİMÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ YÖNÜ VE ESERLERİ

1. Hayatı	33
1.1. Mahlası	33
1.2. Doğum Yeri ve Yılı	34
1.3. Ailesi	34
1.4. Mesleği	36
1.5. Vefatı	39
2. Edebî Yönü.....	40
2.1. Müslimî'nin Edebî Kişiliği	40
2.2. Müslimî'nin Etkilendiği Şairler ve Nazirecilik Geleneğindeki Yeri	50

2.3. Müslimî'nin Dil ve Üslup Özellikleri	59
3. Eserleri	81

BÖLÜM III MÜSLİMÎ DİVÂNİ

1. Şekil Özellikleri	85
1.1. Nazım Şekilleri	85
1.1.1. Kasideler	85
1.1.2. Gazeller	86
1.1.3. Kıt'alar ve Matla	88
1.2. Kafiye	88
1.3. Redif	93
1.4. Vezin	96
1.4.1. Tavsil/Vasl (Ulama)	98
1.4.2. İmâle	100
1.4.3. Medd (İmâle-i Memdud)	100
1.4.4. Zihaf	102
1.4.5. Tahfif (Kasr)	103
1.4.6. Teşdid	103
1.4.7. Tahrik	104
1.4.8. Tenkîs	104
1.4.9. Tebdil	105
2. Muhteva Özellikleri	106
2.1. Din	106
2.1.1. Allah	106
2.1.2. Peygamberler	109
2.1.2.1. Eyyup	110
2.1.2.2. İlyas	110
2.1.2.3. İsa	111
2.1.2.4. İbrahim ve İsmail	113
2.1.2.5. Musa	114
2.1.2.6. Nuh	114
2.1.2.7. Süleyman ve Davut	115
2.1.2.8. Yunus	117

2.1.2.9. Yakup ve Yusuf	118
2.1.3. Âyet İktibasları	120
2.1.4. Diğer Dinî Unsurlar	123
2.2. Aşk	128
2.2.1. Genel Olarak Aşk ve Güzellik	128
2.2.2. Sevgili	141
2.2.2.1. Sevgilinin Adlandırılması ve Güzellik Unsurları	141
2.2.2.1.1. Ağız	144
2.2.2.1.2. Bel	147
2.2.2.1.3. Ben	148
2.2.2.1.4. Boy	148
2.2.2.1.5. Çene Altı/Gerdan	150
2.2.2.1.6. Diş	150
2.2.2.1.7. Gamze	150
2.2.2.1.8. Göz	152
2.2.2.1.9. Kaş	153
2.2.2.1.10. Kirpik	154
2.2.2.1.11. Saç	155
2.2.2.1.12. Yüz ve Yanak	157
2.2.2.2. Sevgili İle İlgili Diğer Unsurlar	158
2.2.3. Âşık	161
2.2.4. Rakip	165
2.3. Şahıslar	169
2.3.1. Padişahlar	170
2.3.1.1. Yavuz Sultan Selim	171
2.3.1.2. Sultan Süleyman	174
2.3.2. Tarihî-Efsanevi Şahıslar	176
2.3.2.1. Âzer	176
2.3.2.2. Behmen	176
2.3.2.3. Cem	176
2.3.2.4. Dahhâk	178
2.3.2.5. Hâtem	178
2.3.2.6. Hızır	178

2.3.2.7. Hülâgû.....	180
2.3.2.8. İskender.....	180
2.3.2.9. Kârûn.....	181
2.3.2.10. Kaydâfe.....	181
2.3.2.11. Kayser.....	181
2.3.2.12. Keykubât.....	182
2.3.2.13. Nemrut.....	182
2.3.2.14. Rüstem.....	182
2.3.2.15. Sencer.....	183
2.3.2.16. Züleyha.....	183
2.3.3. Hikâye Kahramanları.....	183
2.3.3.1. Ferhat ile Şirin.....	183
2.3.3.2. Leyla ile Mecnun.....	184
2.3.4. Şairler.....	185
2.4. Mekân.....	186
2.4.1. Kavim, Ülke, Bölge ve Şehirler.....	186
2.4.1.1. Arap ve Acem.....	186
2.4.1.2. Berber.....	186
2.4.1.3. Çin.....	187
2.4.1.4. Hicaz.....	188
2.4.1.5. Hindistan.....	188
2.4.1.6. Hoten/Hitâ.....	188
2.4.1.7. Irak.....	189
2.4.1.8. İsfahan.....	189
2.4.1.9. İstanbul.....	190
2.4.1.10. Mısır ve Kenan.....	190
2.4.1.11. Rûm.....	192
2.4.1.12. Tatar.....	193
2.4.2. Nehirler, Dağlar ve Vadiler.....	193
2.5. Tabiat.....	195
2.5.1. Kozmik Âlem.....	195
2.5.2. Mevsimler.....	198
2.5.3. Bağ, Çemen ve Gülşen.....	203
2.5.4. Hayvanlar.....	207

2.5.4.1. Akrep.....	207
2.5.4.2. Anka ve Hüma.....	208
2.5.4.3. Aslan.....	209
2.5.4.4. At.....	209
2.5.4.5. Balık.....	210
2.5.4.6. Bülbül.....	210
2.5.4.7. Ceylan.....	212
2.5.4.8. Deve.....	212
2.5.4.9. Güvercin.....	213
2.5.4.10. Karga ve Kuzgun/Çaylak.....	213
3.2.5.4.11. Karınca.....	213
3.2.5.4.12. Keklik.....	214
3.2.5.4.13. Köpek.....	214
3.2.5.4.14. Papağan.....	215
3.2.5.4.15. Sinek.....	216
3.2.5.4.16. Şahbâz.....	216
3.2.5.4.17. Üveyik Kuşu.....	217
3.2.5.4.18. Yılan, Ejderha.....	217
2.5.5. Ağaçlar ve Çiçekler.....	218
2.5.5.1. Abanoz ve Ilgın.....	218
2.5.5.2. Çınar.....	218
2.5.5.3. Gül.....	218
2.5.5.4. Karanfil.....	222
2.5.5.5. Lale.....	222
2.5.5.6. Menekşe.....	224
2.5.5.7. Narven.....	224
2.5.5.8. Nergis.....	225
2.5.5.9. Sanevber.....	226
3.2.5.5.10. Servi ve Arar.....	226
3.2.5.5.11. Söğüt.....	227
3.2.5.5.12. Sümbül.....	228
3.2.5.5.13. Tuba ve Sidre.....	229
3.2.5.5.14. Yasemin.....	230

Sonuç.....231

Kaynakça.....237

BÖLÜM IV METİN

1. Metin Kurulumunda İzlenen Yol.....	243
2. Dîvân Nüshasının Tavsifi.....	245
3. Transkripsiyon Alfabeti.....	246
4. Transkripsiyonlu Metin.....	247

HÂZÂ DÎVÂN-I MÜSLİMÎ

-Kasideler-.....	249
-Gazeller-.....	260
-Kıt'alar ve Matla'-.....	339
-Der-Kenâr-.....	341

DÎVÂN-I MÜSLİMÎ

Tıpkıbasım.....	345-410
-----------------	---------

Ön Söz

Bu çalışma, XVI. yüzyıl divan şairlerinden Müslimî ve Dîvânı üzerinedir. Kaynaklarda verilen bilgilere göre Ispartalı olan şair, Mîrî mahlaslı Emrullah Efendi'nin oğlu, Abdulkâdir Hamîdî Efendi'nin torunu ve devrin önemli sanatçılarından *Ahlâk-ı Alâî* yazarı Kınalızâde Ali Efendi'nin kardeşidir. Dönemin âlimlerinden Ebûssu'ûd Efendi'ye mülazım olan Müslimî, İstanbul İbrahim Paşa Medresesi'nde müderrislik yapmış, daha sonra Rodos ve Amasya Medresesi'nde görev almıştır. Yavuz Sultan Selim ve Beyazıt arasındaki taht mücadelesinde Sultan Beyazıt tarafında yer alan şair, Sultan Selim tahta geçince müderrislikten azledilmiştir. Sultan Süleyman döneminde Mısır'da görev yapan Müslimî, Isparta'da kadı iken 994 (1585-1586) yılında vefat etmiştir.

Müslimî ve Dîvânı üzerine çalışma fikri, her zaman severek yaptığımız tezkire okumaları sırasında hâsıl oldu. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* adlı eserini okurken Müslimî'nin hayatı ve "*Devlet için ihtiyâr itdi kazâyı Müslimî/Bu mesel meşhûrdur devlet kazâ yanındadır*" beyti dikkatimizi çekti. Başta tezkireler olmak üzere diğer kaynak eserleri okuduğumuzda Müslimî'nin ihmal edilmiş, her yönüyle araştırılmaya muhtaç bir şair olduğunu gördük. Çünkü bugüne kadar *Müslimî Dîvânı* ile ilgili herhangi bir bilimsel

çalışma yapılmamıştı. Araştırmalarımız sonunda Müslimî Dîvânı'nın bir nüshasının Medine Ârif Hikmet Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde kayıtlı olduğunu gördük. Dîvân'ın bir kopyasına ulaşabilmek için Medine Uluslararası Türk İlkokulu öğretmenlerinden Mustafa Erçik Bey'le iletişime geçtik. Kendisi bizleri kırmayıp zahmetlere katlanarak iki kez kütüphaneye gitti ve eserin bir kopyasını dijital ortamda gönderdi. Kendisine buradan bir kez daha teşekkür ederim. Açıkçası Kınalızâdeler gibi münevver bir ailenin mensubu olan Müslimî ve Dîvânı'nı çalışacak olmak, bizi oldukça heyecanlandırmıştı. Eserin nüshası elimize geçer geçmez transkripsiyonlu metni ortaya koyduk. Daha sonra metinden hareketle Dîvân'ın şekil ve muhteva incelemesini yaptık. Bu çalışmaların sonunda elinizdeki eser meydana geldi.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde XVI. yüzyıl siyasi, sosyo-kültürel ve edebî durum ile ilgili kaynaklardan elde edilen bilgiler verilmiş ve dönemin şartlarının çerçevesi çizilmiştir. İkinci bölüm Müslimî'nin hayatı, edebî kişiliği ve Dîvânı'nın tanıtımı üzerinedir. Bu bölümde şair tezkireleri ve biyografik kaynaklardan elde edilen bilgilerle Müslimî'nin hayatı ortaya konmuştur. Şairin edebî kişiliği ise kaynakların şair hakkında söyledikleri, şairin sanata bakışı, nazirecilik geleneğindeki yeri ve dil ve üslubu hakkında bazı değerlendirmelerle verilmiştir. Bölümün sonunda Müslimî'nin eserleri kısaca tanıtılmıştır.

Müslimî'nin Attar'ın *Deryâ-yı Ebrâr* adlı kasidesine nazire olarak yazdığı *Behcetü'l-Esrâr* isminde bir kasidesi bulunmaktadır. Kaynakların verdiği bilgiye göre bir naziresi de Zahîr'in kasidesinedir. Nazirelerinden başka asıl olarak mürettep bir Dîvânı vardır. Dîvân'ın ulaşılabildiğimiz tek nüshası da Medine Ârif Hikmet Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 94/811 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Dîvân'da sırasıyla 2 kaside, 119 gazel, 4 kıt'a ve 1 matla olmak üzere toplam 126 şiir bulunmaktadır.

Çalışmamızın üçüncü bölümü, üç kısımdan oluşmaktadır. Bu bölümde evvela nazım şekillerine göre Dîvân tanıtılmış, daha sonra "*Dîvân'ın Şekil Özellikleri*" başlığı altında şiirler; kafiye, redif, vezin ve aruz tasarrufları bakımından incelenmiştir. Son kısımda ise Dîvân'ın muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. Muhteva özellikleri bilinen bir tahlil metodunun, daha önce çalışılmamış bir metin üzerine uygulanmasından ibarettir. Ali Nihat Tarlan'ın öncülüğünü yaptığı ve daha sonra birçok araştırmacı tarafından uygulanarak belli bir kalıba oturan tahlil metodu, çalışmanın muhteva incelemesinin temelini oluşturur. Kitabın muhteva incelemesi daha önce yapılmış benzer tematik incelemelerden mülbem "*Din, Aşk, Şahıslar, Mekân ve Tabiat*" ana başlıklarından oluşmaktadır. Dîvân bu beş genel başlık ve onlara ait alt başlıklar hâlinde tasnif edilmiştir ve tannık beyitler verilerek birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Bölümlere ait alt başlıklar alfabetik olarak sıraya konmuştur. Araştırma ve inceleme sonucunda elde edilenler "*Sonuç*" başlığı ile özetlenmiş, ayrıca çalışmamızda faydalandığımız kaynaklar "*Kaynakça*" başlığı altında toplanmıştır.

Dördüncü bölümde Dîvân'ın metni ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dîvân metninden hemen önce metin hazırlanırken izlenen yol maddeler hâlinde verilmiş, eserin tespit edilebilen tek nüshası tanıtılmış ve metinde kullanılan transkripsiyon işaretleri gösterilmiştir. Metin ortaya konulurken mürettep olan Dîvân'a bağlı kalınmış, her nazım şekli kendi içerisinde numaralandırılmış, her şiirden önce vezin ve varak numaraları da verilmiştir. Transkripsiyonlu metinden sonra eserin tıpkıbasımı da eklenmiştir.

Metni ortaya koyarken mümkün olduğunca titiz davranmamıza rağmen, eserin tek nüsha olmasından kaynaklanan yanlış ve eksikliklerin olacağı muhakkak ve tabiidir. Bu çalışmanın sehv ve kusurları bize, faydaları ve güzellikleri ise haklarını asla ödeyemeyeceğimiz, bizleri yetiştiren hocalarımıza aittir. Eksiklik ve kusurlar noktasında yapılacak eleştiri, metin kısmında teklif edilecek farklı

okuma önerileri ve uyarıların çalışmamıza ve bize katkı sağlayacağını belirtmek isteriz.

Eserin ortaya çıkmasıyla hissedilen rahatlık, çalışmalarım sırasında yardımlarını gördüğüm kişilere duyulan gönül borcunu hafifletmedi. Bu vesileyle kendisiyle tanıştığım 2015 yılından bu yana yardımlarını hiç esirgemeyen; sevgisini ve varlığını yanı başımda hissettiğim; insanî ve akademik çok şey borçlu olduğum hocam Prof. Dr. Haluk GÖKALP'e şükranlarımı sunarım. Kıymetli hocama eserin hazırlanmasındaki katkıları ve metindeki müşkilatın halledilmesindeki yardımları için ayrıca teşekkür borçluyum.

Varlıklarıyla bana her zaman güç veren eşim Hülya YILDIZ ve kızlarım Zeynep Hilal ve Halide Nihal'e sabır ve fedakârlıkları için çok teşekkür ederim.

Eksikliklerine rağmen bu çalışmayla klasik Türk edebiyatına küçük de olsa bir katkı sağlayabildiysem kendimi bahtiyar sayacağım. Gayret bizden tevfiğ Allah'tandır.

Dr. Enes YILDIZ

Kaynakça

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzü 'ş-Şuara (Tezkiretü 'ş-Şuara)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 11/03/2020.
- Açıl, B. (2015). Klasik Türk Şiirinde Estetik Bir Unsur Olarak Çiçekler. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5, 1-28.
- Akalm, Ş. H. vd. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK. Yayınları.
- Akkuş, M. (2007). *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Aksoy, H. (2002). Kınalızâde Ali Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 25, S. 416-417). Ankara: TDV.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: İnkılâp Yayınları.
- Akün, Ö. F. (1994). Divan Edebiyatı. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 9, S.389-427). Ankara: TDV.
- Ayçiçeği, Bünyamin. (2018). Bağdatlı Rûhî'nin (ö. 1014/1605-1606) Gazellerinde Deyimler. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 38, 163-202.
- Aydemir, Y. (2004). Medhiye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29, S. 410-411). Ankara: TDV.
- Ayverdi, İ. & Topaloğlu A. (2007). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I-II*. İstanbul: MEB. Yayınları.

- Batıslam, H. D. (2013). Divan Şiirinde Rakip Ve Leyla Hanım'ın Rakip Gazeli. *Turkish Studies*, 8/13, 21-35.
- Bayram, Y. (2007). Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler. *Turkish Studies*, 2/4, 209- 219.
- Bilgegil, M. K. (1989). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*. İstanbul: Enderun Kitapevi.
- Coşkun, V. S. (2013). Zâtî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.44, S. 150-151). Ankara: TDV.
- Çavuşoğlu, M. (1991). Bâkî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.4, S. 537-540). Ankara: TDV.
- Çelebioğlu, A. (1994). *Kanunî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*. Ankara: MEB. Yayınları.
- Danişmend, İ. H. (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Yayınları.
- Dikmen, M. (2003). *Peygamberler Tarihi*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK. Yayınları.
- Donuk, S. (2015). *Nev'î-zâde Atâyî: Hadâ'îku'l-Hakâ'ik fi Tekmileti'ş-Şakâ'ik: İnceleme- Metin*. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi: Manisa.
- Durmuş, İ. (2000). İrsâl-i Mesel. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 22, S. 450-451). Ankara: TDV.
- Durmuş, İ. (2004). Methiye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29, S. 406-408). Ankara: TDV.
- Düzenli, M. B. & Bulak, Ş. (2018). Aruz Vezninin Türk Şiirine Tatbikinde Başvurulan İmlâ/Telaffuz Tasarrufları ve Mahiyetleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 43, 145-171.
- Emecen, F. (2009). Selim II.. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 36, S. 414-418). Ankara: TDV.
- Emecen, F. (2009). Selin I.. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.36, S. 407-414). Ankara: TDV.
- Emecen, F. (2010). Süleyman I.. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, S. 67-74). Ankara: TDV.
- Eski Türk Edebiyatı El Kitabı* (2015). Ed. Mustafa İsen, Ankara: Grafiker.

- Eyüpoğlu, K. (1975). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Grynaş, Kamil Ali (2013). *Pervâne Beg Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi, Bozok Üniversitesi: Yozgat.
- Gökalp, H. (2012). Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi. Aça, M., Kocakaplan, İ., Ceylan, Ö. (Ed.), *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri Edebi Türler* (s. 188-467). İstanbul: Kesit.
- Gönel, H. (2010). Divan Şiirinde Sevgiliye Dair. *Turkish Studies*, 5/3, 208-222.
- Gümüş, A. K. (2019). *Câmi'u'n-Nezâ'ir: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T 2955) İnceleme, Metin, Çeviri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- İnalçık, H. (2018). *Şâir ve Patron*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İnalçık, H., vd. (1999). *Osmanlı I-XII*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- İpekten, H. (1991). *Fuzûlî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (1996). *Divan Edebiyatında Edebi Muhitler*. İstanbul: MEB. Yayınları.
- İpekten, H. (2003). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- İpekten, H. (2010). *Bâkî Hayatı Sanatı Eserleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. vd., (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İsen, M. (1990). *Usûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İsen, M. (2017). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturuzm.gov.tr>, Erişim tarihi, 11/03/2020.
- Kabaklı, A. (1978). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.
- Kahraman, A. (1989). Ahlâk-ı Alâî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 2, S. 15-16). Ankara: TDV.
- Kaplan, H. (2018). Fuzûlî'nin Gazellerinde Aruz Uygulamaları: Fuzûlî'nin Med Kullanımının Bâkî'yle Mukayesesi. *TEKE Dergisi*, 7/2, 837-876.
- Kaplan, H. (2019). Mısrayı Aruz Uyduran Bir Şair: Zîver ve Şiirlerinde Aruz Tasarrufları. *ESTAD*, 2/1, 279-311.

- Karahan, F. (1996). Fuzûlî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.13, S. 240-246). Ankara: TDV.
- Kartal, A. (2014). *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevi*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Kaya, B. A. (2011). Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıklarımız Bakımından Önemi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 6, 11- 54.
- Kaya, B. A. (2011). Taşlıcalı Yahya. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.40, S. 156-157). Ankara: TDV.
- Kayabaşı, B. (1997). *Kâf-zâde Fâ'izî'in Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi: Malatya.
- Kılıç, F. (2010). *Aşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Köksal, F. (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köksal, Fatih (2012). *Edirneli Nazmî Mecma'ü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitledi Metin)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 22.03.2016.
- Kut, G. (1998). *Anadolu'da Türk Edebiyatı*. Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, c. II. İstanbul: IRCICA.
- Kurnaz, C. (1998). Hayâlî Bey. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.17, S. 5-7). Ankara: TDV.
- Kurnaz, C. (2007). *Osmanlı Şair Okulu*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Küçük, S. (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Külekiçi, N. (2003). *Edebî Sanatlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Levend, A. S. (1943). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Levend, A. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mengi, M. (2003). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, M. (2020). *Mesihî Dîvânı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 22.03.2020.
- Muallim Naci (1990). *İstilahat-ı Edebiyye-Edebiyat Terimleri*. (haz. Alem-dar Yalçın, Abdülkadir Hayber) Ankara: Akabe Yayınları

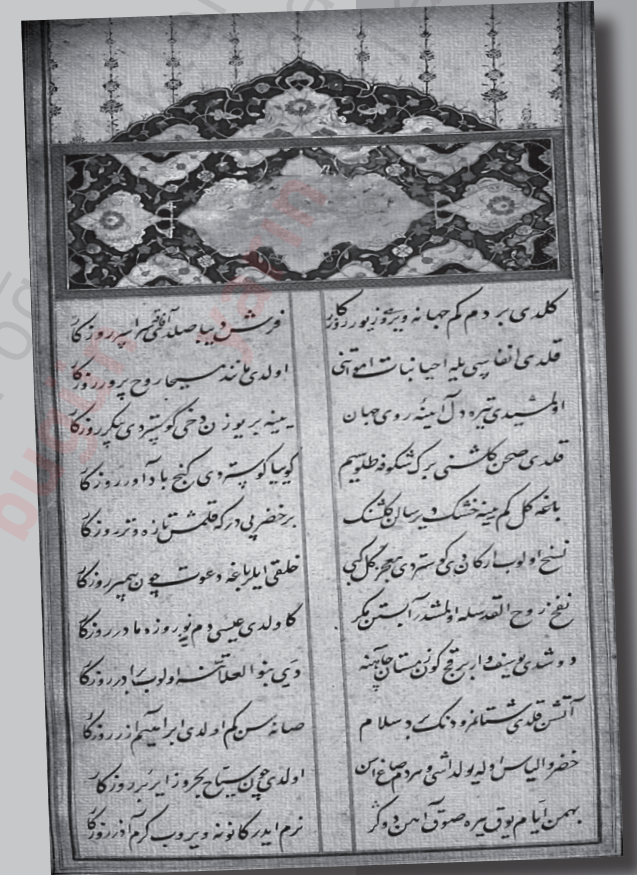
- Mum, C. (2018). Bâkî'nin Sevgiliyi Adlandırma Tercihlerinde Bağlam Faktörü. *Türkbilig*, 35, 245-265.
- Müslimî, Dîvân-ı Müslimî, Medine Ârif Hikmet Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, 94/811.
- Nazik, S. (2008). *Şemseddin Sâmî'nin Kâmûsu'l-A'lâm Adlı Eserinin V. ve VI. Cildinde Geçen Osmanlı Şâirlerinin Biyografileri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi: Erzurum.
- Onay, A. T. (2004). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Pala, İ. (2000). İrsâl-i Mesel. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 22, S. 451-452). Ankara: TDV.
- Pala, İ. (2003). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Parlatır, İ. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Pekolcay, N. (1976). *İslamî Türk Edebiyatı*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Saraç, Y. & Durmuş, İ. (2003). Leff ü Neşr. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 27, S. 122-124). Ankara: TDV.
- Saraç, Y. (2019). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: Gök-kubbe Yayınları.
- Sefercioğlu, M. N. (2001). *Nev'î Divanı'nın Tahlili*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sertoğlu, M. (1986). *Osmanlı Tarih Lûgatı*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Solmaz, S. (2018). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 11/03/2020.
- Sungurhan, A. (2017a). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü'ş-Şu'arâ)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 11/03/2020.
- Sungurhan, A. (2017b). *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web site: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi, 11/03/2020.
- Şarlı, M. (2001). Medine-i Münevvere'deki Arif Hikmet Bey Kütüphanesinde Bulunan Edebiyatla İlgili Türkçe Yazma Eserler. *İlmî Araştırmalar*, 11, 99-112.
- Şemseddin Sami (1986). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Endurun Kitabevi.

3. Transkripsiyon Alfabeti

ا (آ)	a, ā	ض	z, d
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ط	t
ب	b, p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
پ	p	ف	f
ج	c, ç	ق	k
ح	h	ك	k, g
خ	h	ك	ñ
چ	ç	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n
ر	r	و	v, u, ū, ü, o, ō, ö
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	لا	la, lā
س	s	ی	y, ı, i, ī
ش	ş	ء	‘
ص	ş		

4. Transkripsiyonlu Metin

Hāzā Dīvān-ı Müslimî

-Kasideler-

[1b]

-1-

fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilātün fā 'ilün

1. Geldi bir dem kim cihāna virdi zīver rūzgār
Ferş-i dībā şaldı āfāka ser-ā-ser rūzgār
2. Kıldı enfāsiyile ihyā nebāt emvātını
Oldı mānend-i Mesīhā rüh-perver rūzgār
3. Olmış idi tūre-dil āyīne-i rūy-ı cihān
Yine bir yüzün dağı gösterdi peyker rūzgār
4. Kıldı şahın-ı gülşeni berg-i şükūfe tolu sīm
Güyyā gösterdi genc-i bād-āver rūzgār
5. Bāga gel kim yine huşk-ı dīr-sālm gülşenüñ
Bir Hızır-peydür ki kılmış tāze vü ter rūzgār
6. Nesh olup erkān-ı dey gösterdi mu'ciz gül gibi
Halkı eyler bāga da'vet çün hem-per rūzgār

7. Nefh-i rühu'l-ı-kuds ile olmuşdur ābisten meger
K'oldı 'İsī-dem yine nevrūza māder rūzgār
8. Düşdi Yūsuf-vār birkaç gün zemistān çāhına
Dey benü'l-'allātına olup birāder rūzgār
9. Āteşin kıldı şitā Nemrūdunuñ *berden selām*¹
Şanasın kim oldı ebr-i āhım Āzer rūzgār
10. Hıızr u İlyās ola yoldaşı vü her dem sağ esen
Oldı çün seyyāh-ı bahır ü zāyir-i ber rūzgār
11. Behmen-i eyyām yok yire şovuk āhen döger
Nerm ider kânūna virüp germ-i āzer rūzgār
- [2a]
12. Zevrağ-ı zerrīn getürse n'ola nergis gülşene
Sebze-zārı eyledi çün bahır-ı aḥḍar rūzgār
13. İtdi hōş-bū sebzeyi çün kākül-i cānān nesīm
Kıldı tāze gülşeni çün rüy-i dil-ber rūzgār
14. Seyre çık böyle kaçan ser-sebz ola bir daḥı bāğ
'İşret it heyhāt dil-keş ola dīger rūzgār
15. Hāşıl-ı encām-ı dey çün oldı remz-i cām-ı mey
Buldi çün āğāz-ı ferverdīn ile fer rūzgār
16. Zinhār olma bu dem bir sākī-i gül-çehresüz
Ġaflet itme geçmesün bī-kār sāğar rūzgār
17. Eyle gül-geşti ki şāyed ola yaprağdan güle
Bī-gümān olmaz muvāfiğ kişiye her rūzgār

¹ Biz, "Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve esenlik ol!" dedik (Enbiyâ suresi 21/69).

18. Gel hemānā kim güzel bir dil-ber-i şad-pāredür
'Ahdı yok hercāyī bir dildāra beñzer rūzgār
19. Ebr-i nevrūzı virüp yağmaya berg-i nergisi
Kıldı şahrā dāmenin pür-sīm ile zer rūzgār
20. Şahn-ı şahrā içre ebr-i nev-bahārı dir gören
Şem'-i hürşide tutar pervāne-veş per rūzgār
21. Lāle micmer cūylardur dāyire sünbül buḥūr
İtmege bezm-i gül ervāhın musahḥar rūzgār
22. Yā meşām-ı 'āleme irişmeğiçün büy-ı hōş
Kıldı ağşān-ı dıraḥtı 'ūd-ı micmer rūzgār
23. Bu mıdur ol h'vāce-i Çin u Ḥoten kim eyledi
Mışır-ı gül-zārı bahār ile mu'aḥḥar rūzgār
24. Serv etek bilde tek u pūda nesīm-i şubḥ-dem
Nergisi gülşende kılmış çeşm-i berder rūzgār
25. Eyleyüp tā kim kadem rencide şāh-ı nīk-baḥt
İde ḥāk-i maḥdemīn başına efser rūzgār
26. Berg-i şāh-ı saltanat bār-ı nihāl-i memleket
İde 'ömrine beḳāyı berg-i hem-ber rūzgār
- [2b]
27. Dāver-i devr-i zamān Sultān Selīm ol kim anı
Āsumān-ı mülke itmiş sa'd-ı aḥter rūzgār
28. Bir şeh-i kişver-güşādur ol ki kılmış mülkini
Müntehā-yı bāḥterden tā-be-hāver rūzgār
29. Bir şeh-i gītī-sitāndur ol ki yazmış vaşfını
Şehriyār u zıll-ı Yezdān u dilāver rūzgār

داورد و روزمان سلطان سلیم اولکم انی
آسمان ملکه آیتش سعد اختر روزگار

برشته کشورش در اول کفتش مکنی	منتهای باختر دن تا بخاور روزگار
برشته کیستی تا نذر اولکیز مشن و	شعبه یار و ظل یزدان دلاور روزگار
چرخ طغوز طول شب بیدر سه بیکل یونان	نه بود کلی ملک و نه بویله داور روزگار
بر شهنش معطر که کفتش را مین	آیت نصر من الله محمد رسول الله
بر خداوند مکر مدد که خص خاتن	ایمیش رض تو سبب الملکه منظر روزگار
ای شهنش آفتاب که بت چه قدر که	ایمیش کیو ایسینه ایوان چرخ خیز روزگار
همگت رضی چه اکا هینی قلسه سیری	نه رواق کند فیروز منظر روزگار
نعل اسبک اید نور چون سفینه فلک	خاک پاک کوی تری چون تاج بر سر روزگار
رفعتک در باننه بر سپند ادنی	همگت سلطاننه لالای کتر روزگار
روزگار که سپندن قلمدی لاکر نام	اکلور نامیده کر چه کم پستکار روزگار
یسیج بیک فلک نیک ایدو کی سیه ایزه	کر چه بیک فرسخ سیه برود مدیه بر روزگار
با د پایک برله پاداش اوله نرنگه شتاب	تیه اندوه ایچره یورر تندی و مخر روزگار
سیردی رایسی آفتاب اوج عتت کم طوطه	آسمانی است تا نکل بر ابر روزگار

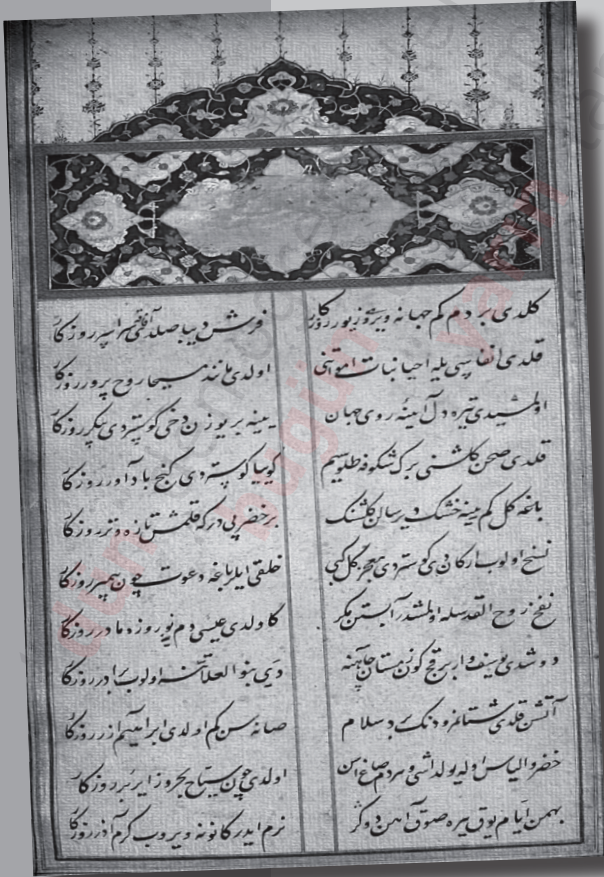

فروش دیباصله آفتی هر سپهر روزگار	کله می بردم کم جهانم ویر و زبور روزگار
اولدی ناند سیجا روح پرور روزگار	قلدی انفا سی بلیه ایجا نبات امتی
مینه بر یوزن نخ کو تیردی پکر روزگار	اولشیدی تیره دل مینه روی جهان
کویا کو پسته دی کنج با دور روزگار	قلدی صحن کلشنی برکشک فظالم
بر خضر پی در که قلمش تازه و تر روزگار	بانم کل کم مینه خشک ویر سال کلشک
خلقی ایلا باغده و عوت چون سپهر روزگار	نسج اولوب ارکان کی گسترده می حجر کل کی
کاولدی عین دم نوره مادر روزگار	نفخ روح القدرله اولشدر آبتن مکر
دی بنو العتاس اولوب ادر روزگار	دوشدی بیفت ابرق کون زمت جان چانه
صانه سن کم اولدی بر ایمم از روزگار	آسن قلدی ستانم و نک و سلام
اولدی چن سیاح بحر وزیر بر روزگار	خضر و الیاس اولیولاشی مرد صانع ان
نرم ایدر کانونه ویروب گرم ادر روزگار	بهمن ایام یوق میره صون امن و کر

سزده زاری ایلیدی چون بر اخضر روزگار	زورق زین کورسه نوله زک کلشنه
قلدی تازده کاشتی چون وی لبر روزگار	ایلیدی خوشن سپسبزه چون کل جان نسیم
عشرتت ایتمه سیهات لکش اولدی کار روزگار	سیره حق بولدی چن سپسبزه اولدی بر انجی باغ
بولدی چون غاز فرور دینه فرور روزگار	حاصل انجام می چون اولدی مزجام می
غفلت آتمه کچسون بی کار سنخ روزگار	زیخسار اولدی بوم بر ساقی کلچهره سنه
بی کان اولدی موافق کیشته ییهر روزگار	ایله کلکلت کی شاید اولدی سپردن کله
عمدی یوق سرجیسی برده لداره بکر روزگار	کل همانا کم کوزل برده لب صد پار در
قلدی حصار امنن پر سیله ز روزگار	ابر نوره ز می ویروب نیما یه بر کل ز کسی
شمع خورشیده طر تر پر وانه و ش روزگار	صحن صحرا ایچره ابر نوبهار می بر کورن
ایتمکله بزم کل ارواحن محتر روزگار	لاله مجر جو می لدره ایره سپنبل بخور
قلدی اعضان درختی عود مجر روزگار	یامشام عالمه رشمیکچون بی خوش
مصر کلزاری بهار یله معطر روزگار	بومیدر اولخ اناچه چین و ختن کم ایلی
نرکسی کاشنده قلمش چشم بر روزگار	سروانک بیلده تکنپه ده نسیم صمیم
ایده خاک مقدمین باشینه انیز روزگار	ایلیبوت کم قدم بنجیده شاه نیکخت
ایده عمرینه بقایی برک سم بر روزگار	برک شاخ سلطنت بار نهال مملکت

DÎVÂN-I MÜSLİMÎ

TIPKIBASIM

MÜSLİMÎ DÎVÂNİ

Türk edebiyat tarihinde yaklaşık altı yüz yıl hüküm süren klasik Türk edebiyatından günümüze pek çok eser kalmıştır. Bu eserlerin içerisinde divan şairlerinin şiirlerini bir araya getiren divanların önemli bir yeri vardır. Bugüne kadar divanlar üzerine farklı yaklaşımlarla çok sayıda çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu kitap, XVI. yüzyıl divan şairlerinden Müslimî ve Dîvânî'na dairdir. İspartalı olan şair, Mîrî mahlaslı Emrullah Efendi'nin oğlu, Abdulkâdir Hamîdî Efendi'nin torunu ve devrin önemli sanatçılarından *Ahlâk-ı Alâî* yazarı Kınalızâde Ali Efendi'nin kardeşidir. Dönemin âlimlerinden Ebûssu'ûd Efendi'ye mülazım olan Müslimî, İstanbul İbrahim Paşa, Rodos ve Amasya Medreselerinde müderrislik yapmıştır. Yavuz Sultan Selim ve Beyazıt arasındaki taht mücadelesinde Sultan Beyazıt tarafında yer alan şair, Sultan Selim tahta geçince müderrislikten azledilmiştir. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde Mısır'da görev yapan Müslimî, İsparta'da kadı iken 994 (1585-1586) yılında vefat etmiştir. Müslimî'nin mürettep bir Türkçe Dîvânı bulunmaktadır. Müslimî Dîvânı'nın ulaşabildiğimiz tek nüshası ise Medine Ârif Hikmet Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü 94/811 arşiv numarasında kayıtlıdır. Dîvân'da sırasıyla iki kaside, yüz on dokuz gazel, dört kıt'a ve bir matla olmak üzere toplam yüz yirmi altı şiir bulunmaktadır. Bu çalışmada Müslimî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilmiş, henüz üzerine akademik bir çalışma yapılmayan Dîvân şekil ve muhteva açısından incelenmiş ve tespit edilebilen tek nüsha üzerinden Dîvân metni ortaya konmuştur. Bu çalışma vesilesiyle XVI. yüzyıl divan edebiyatı tarihinde Müslimî'nin hak ettiği yeri alacağını ümit etmekteyiz. Okuyanların müstefid olması dileğiyle.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7438-99-5

9 786257 438995